



---

---

**Državni izpitni center**

---

---



JESENSKI IZPITNI ROK

# **PSIHOLOGIJA**

---

---

---

**NAVODILA ZA OCENJEVANJE**

**Sobota, 28. avgust 2021**

---

---

**SPLOŠNA MATURA**

---

---

Moderirana različica

## IZPITNA POLA 1

### 1. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke												
1.1	<p><b>Opredelitev stresa:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>je vzorec fizioloških, čustvenih, spoznavnih in vedenjskih odgovorov organizma na dražljaje, ki zmotijo človekovo notranje ravnotežje;</li> <li>je sklop odzivov organizma na delovanje stresorjev/na obremenitve, ki poteka po zakonitem vzorcu; je odziv organizma na stresorje.</li> </ul> <p><b>Dobri stres:</b> Učinek stresnega dogajanja je pozitiven, stres je ravno pravšnji, človeka spodbuja, krepi; doživljamo ga, ko ocenimo, da so naše sposobnosti večje od zahtev.</p> <p><b>Škodljivi stres:</b> Učinek stresnega dogajanja je škodljiv, doživljamo ga kot napetost, stisko in nevarnost; doživljamo ga, ko ocenimo, da so zahteve okolja večje od naših sposobnosti.</p> <p>OPOMBA: Za vsako opredelitev/razlago zadostuje 1 opis.</p>													
2. raven	<p>opredelitev stresa, 2 razlagi</p> <p>OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opredelitve in razlag.</p>	3–4												
1. raven	opredelitev stresa, 1 razlaga <b>ali</b> 2 razlagi	2												
	opredelitev stresa <b>ali</b> 1 razlaga	1												
1.2	<p><b>Sestavine osebnostne čvrstosti (OČ) za tri dijake in pojasnitev:</b></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Sestavina OČ</th> <th>Pojasnitev</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td><b>Tomaž</b></td> <td><b>nadzor</b> (občutek notranjega nadzora)</td> <td>Tomaž ne zaupa v svoje zmožnosti, prepričan je, da mu ne bo uspelo (doživlja distres).</td> </tr> <tr> <td><b>Kostja</b></td> <td><b>angažiranost</b></td> <td>Kostja se raje umakne, ni osredotočen na cilj; doživlja stisko, napetost (doživlja distres).</td> </tr> <tr> <td><b>Peter</b></td> <td><b>izzvanost</b></td> <td>Stresne okoliščine je Peter vzel kot izziv, takoj je začel razmišljati, kako naj se dokaže.</td> </tr> </tbody> </table> <p>OPOMBA: Za vsak primer OČ zadostuje ena pojasnitev.</p>		Sestavina OČ	Pojasnitev	<b>Tomaž</b>	<b>nadzor</b> (občutek notranjega nadzora)	Tomaž ne zaupa v svoje zmožnosti, prepričan je, da mu ne bo uspelo (doživlja distres).	<b>Kostja</b>	<b>angažiranost</b>	Kostja se raje umakne, ni osredotočen na cilj; doživlja stisko, napetost (doživlja distres).	<b>Peter</b>	<b>izzvanost</b>	Stresne okoliščine je Peter vzel kot izziv, takoj je začel razmišljati, kako naj se dokaže.	
	Sestavina OČ	Pojasnitev												
<b>Tomaž</b>	<b>nadzor</b> (občutek notranjega nadzora)	Tomaž ne zaupa v svoje zmožnosti, prepričan je, da mu ne bo uspelo (doživlja distres).												
<b>Kostja</b>	<b>angažiranost</b>	Kostja se raje umakne, ni osredotočen na cilj; doživlja stisko, napetost (doživlja distres).												
<b>Peter</b>	<b>izzvanost</b>	Stresne okoliščine je Peter vzel kot izziv, takoj je začel razmišljati, kako naj se dokaže.												
4. raven	pravilno določene 3 sestavine OČ, vse 3 pojasnjene	4												
	pravilno določene 3 sestavine OČ, 2 pojasnjeni	3												
3. raven	pravilno določeni 2 sestavini OČ, 2 pojasnjeni <b>ali</b> pravilno določene 3 sestavine OČ, 1 pojasnjena	2												
	pravilno določena in pojasnjena 1 sestavina OČ <b>ali</b> pravilno določeni <b>ali</b> pojasnjeni 2 sestavini OČ	1												

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
1.3	<p><b>Posledice neustreznega obvladovanja stresa, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pogost stres lahko pri dijakih povzroča psihosomatska obolenja, lahko se pojavljajo pogosti glavoboli, slabosti;</li> <li>• zaradi negativnih izkušenj pri spoprijemanju s stresom se zmanjšata samospoštovanje in zaupanje vase;</li> <li>• hujši in dolgotrajni stres lahko povzroči anksioznost, depresivnost;</li> <li>• ob dolgotrajni izpostavljenosti stresu ali pri neuspešnem spoprijemanju z njim se pojavijo znaki izčrpanosti (kronična utrujenost, motnje spanja, razdražljivost);</li> <li>• drugi ustrezni odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p><b>Nasveti dijakom za bolj učinkovito obvladovanje stresa pri učenju, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• za učenje si naredimo načrt, v katerem določimo gradivo, ki ga potrebujemo, koliko časa potrebujemo, premislimo o eventualni pomoči, če je snov prezahtevna;</li> <li>• novo snov povezujemo z že obstoječim znanjem, zato bo zapomnitev boljša, tudi razumevanje snovi bo večje;</li> <li>• pomembno je, da sproti ponavljamo, zato da informacije ohranjamo v kratkotrajnem in dolgotrajnem spominu;</li> <li>• ko se učimo ali ponavljamo, podčrtavamo ključne besede, delamo zapiske, izpiske;</li> <li>• snov si pregledno razvrstimo, tako da uporabimo miselne vzorce, preglednice;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	
6. raven	2 pojasnitvi posledic neustreznega obvladovanja stresa in 3 nasveti dijakom	4
	2 pojasnitvi posledic in 2 nasveta <b>ali</b> 1 pojasnitev posledic in 3 nasveti	3
5. raven	1 pojasnitev posledic in 2 nasveta <b>ali</b> 2 pojasnitvi posledic in 1 nasvet <b>ali</b> 3 nasveti	2
	1 pojasnitev posledic in 1 nasvet <b>ali</b> 2 pojasnitvi posledic <b>ali</b> 2 nasveta	1

## 2. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
2.1	<p><b>Opredelitev:</b> Pozornost je proces usmerjenosti oziroma osredotočenosti na omejeno število dražljajev.</p> <p><b>Navedena dejavnika in opis, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>velikost dražljaja:</b> večji kot je dražljaj, prej pritegne pozornost; medved v ospredju zaradi svoje velikosti takoj/prej pritegne pozornost;</li> <li>• <b>čustva:</b> usmerjajo pozornost; bolj smo pozorni na tisto, kar je za nas čustveno pomembno; Maji se zdijo polarni medvedi, posebej mladički, zelo ljubki, zato je postala takoj pozorna na mladička, ki je ogrožen;</li> <li>• <b>motivi, interesi:</b> usmerjajo pozornost; tisti, ki jih zanimajo klimatske spremembe ali so zaskrbljeni zaradi njih, bodo prej/bolj/dlje pozorni na sliko; Majo zanima, kaj se dogaja s polarnimi medvedi v zvezi s podnebnimi spremembami;</li> <li>• <b>izkušnje in znanja:</b> vplivajo na to, na kaj smo pozorni; tisti, ki imajo več izkušenj in znanja o problemih v zvezi klimatskimi spremembami, bodo ob brskanju po internetu prej in hitreje opazili, in tudi razumeli sporočilo, ki ga daje slika.</li> </ul>	
2. raven	opredelitev pozornosti, navedena in opisana 2 dejavnika pozornosti	4
	opredelitev pozornosti, navedena 2 in opisan 1 dejavnik <b>ali</b> navedena in opisana 2 dejavnika	3
1. raven	opredelitev pozornosti, naveden 1 in opisan 1 dejavnik <b>ali</b> navedena 2 dejavnika in opisan 1 dejavnik pozornosti <b>ali</b> naveden 1 dejavnik in opisana 2 dejavnika <b>ali</b> opredelitev pozornosti in opisana 2 dejavnika	2
	opredelitev pozornosti <b>ali</b> navedena 2 dejavnika <b>ali</b> naveden 1 in opisan 1 dejavnik <b>ali</b> opisana 2 dejavnika pozornosti	1
2.2	<p><b>Poimenovanje, ponazoritev in pojasnitev drugih dejavnikov pozornosti:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>pogostost ponavljanja:</b> po vsakih poročilih se na ekranu izpiše sporočilo o nevarnosti toplotnega segrevanja, <b>saj</b> tudi če so dražljaji šibki in se pojavljajo pogosto, zbudijo pozornost;</li> <li>• <b>spreminjanje dražljajev:</b> v oglasu se med prikazovanjem lepe pokrajine prikaže slika z mrtvo ptico sredi naftnega madeža, <b>saj</b> tako oglasno sporočilo predstavlja spremembo, zato ga takoj/hitro opazimo;</li> <li>• <b>gibanje dražljajev:</b> s sosledjem barvnih napisov in slik onesnaženega okolja bi ljudi opozarjali na posledice onesnaževanja, <b>saj</b> hitreje opazimo premikajoče se predmete, besede;</li> <li>• <b>čustva:</b> na oglasnih panojih, v reklamnem sporočilu na TV, filmu bi prikazovali trpljenje živali zaradi onesnaženega okolja, <b>saj</b> bomo hitreje usmerili pozornost na to, kar nas čustveno vznemiri;</li> <li>• <b>potrebe, motivi:</b> s prikazovanjem zdravega, čistega okolja v reklamnih sporočilih, <b>saj</b> smo bolj pozorni na to, kar potrebujemo; zaradi potrebe po zdravem okolju bomo na takšna oglasna sporočila hitro pozorni;</li> <li>• <b>izkušnje in znanja:</b> oglasna sporočila ponujajo informacije, spoznanja o onesnaževanju, <b>saj</b> smo na dogodke, situacije, s katerimi imamo izkušnje, o katerih nekaj vemo, bolj pozorni.</li> </ul>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
<b>4. raven</b>	poimenovanje, ponazoritev in pojasnitev 2 dejavnikov pozornosti	4
<b>3. raven</b>	poimenovanje 2, ponazorjen 1 in pojasnjen 1 dejavnik <b>ali</b> poimenovanje 2, ponazorjena 2 dejavnika <b>ali</b> poimenovanje 2 in pojasnitev 2 dejavnikov <b>ali</b> ponazoritev 2 in pojasnitev 2 dejavnikov	3
<b>3. raven</b>	poimenovanje, ponazoritev in pojasnitev za 1 dejavnik <b>ali</b> poimenovanje 2 in ponazoritev 1 dejavnika <b>ali</b> poimenovanje 1 in pojasnitev 2 dejavnikov <b>ali</b> poimenovanje 1 in ponazoritev 2 dejavnikov <b>ali</b> ponazoritev 2 in pojasnitev 1 dejavnika	2
<b>2.3</b>	<b>Presoje in pojasnitve zavajanja potrošnikov pri oglaševanju:</b> <ul style="list-style-type: none"> <li>• oglasi uporabljajo intenzivne barve, glasne zvoke, da pritegnejo pozornost: tako z intenzivnimi dražljaji prekrijejo šibke, ki so lahko enako ali celo bolj pomembni;</li> <li>• oglasi se vztrajno ponavljajo: napačno sklepamo, da so zato bolj pomembni;</li> <li>• oglasno sporočilo vpliva na najpogostejše in pomembne motive: obljublja tisto, kar hočemo slišati, imeti ali biti;</li> <li>• načrtno povezovanje oglaševanega izdelka z za nas pomembnimi željami: zato za nas ta izdelek postane bolj pomemben, čeprav z željami v resnici nima povezave;</li> <li>• namenoma vplivajo na temeljno potrebo po varnosti: v oglasnem sporočilu spodbujajo in poudarjajo ogroženost;</li> <li>• ustvarijo potrebo po sprejetosti ali spoštovanju: prikazujejo pomembne osebnosti ali okoliščine, s katerimi se identificiramo;</li> <li>• izkoriščajo pomanjkljivo znanje: manj poučeni zato prej verjamejo oglasnemu sporočilu;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	1
<b>6. raven</b>	3 presoje s pojasnitvami	4
<b>5. raven</b>	2 presoji s pojasnitvama <b>ali</b> 3 presoje in 1 pojasnitev	3
<b>5. raven</b>	2 presoji in 1 pojasnitev <b>ali</b> 3 presoje	2
	1 presoja s pojasnitvijo <b>ali</b> 2 presoji	1

## 3. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.1	<p><b>Opredelitev prosocialnega (PS) in proindividualnega (PI) vedenja:</b>            Prosocialno vedenje zajema vse aktivnosti, ki jih družba vrednoti pozitivno; vedenje, ki je naravnano na pomoč drugim, ki so v težavah; v iskanje koristi za druge; v zadovoljevanje potreb drugih ljudi.            Proindividualno vedenje je vedenje, ko v ospredje postavljamo sebe in svoje koristi.  <b>Obliki PS vedenja:</b> sodelovanje, altruizem, pomoč  <b>Obliki PI vedenja:</b> egoizem, asertivnost, tekmovalnost</p>	
2. raven	opredelitev PS in PI, navedba 2 oblik za vsako	4
	opredelitev PS in PI, navedba 1 oblike za vsako	3
1. raven	opredelitev PS in PI, navedba 1 oblike <b>ali</b> opredelitev PS <i>ali</i> PI ter navedba 2 oblik	2
	opredelitev PS <i>ali</i> PI <b>ali</b> navedba 2 oblik	1
3.2	<p><b>Poimenovanje in opis Matejinega vedenja:</b>  <b>asertivnost:</b> to je vedenje, kjer v ospredje postavimo sebe, vendar smo ob tem spoštljivi tudi do drugih in upoštevamo njihove interese.  <b>Poimenovanje in opis Sašinega vedenja:</b>  <b>egoizem:</b> to je vedenje, ko v ospredje postavimo zgolj sebe (lahko tudi na račun drugih).  <b>Ponazoritev primera s poimenovanjem, npr.:</b>            Ines se s sošolci dogovori, da vsak pripravi zapiske enega dela snovi, zapiske si izmenjajo in tako imajo vsi zapiske celotne snovi (<i>sodelovanje</i>).</p>	
4. raven	poimenovani in opisani obe obliki PI, ponazoritev in poimenovana oblika PS	3–4
	OPOMBA: Ocena 3 ali 4 točke je odvisna od kakovosti opisov in ponazoritve.	
3. raven	poimenovani in opisani obe obliki PI <b>ali</b> poimenovana oblika PI in ponazoritev <b>ali</b> ponazoritev, poimenovana oblika PS	2
	poimenovani 2 obliki PI <b>ali</b> poimenovana in opisana 1 oblika PI <b>ali</b> ponazoritev	1

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
3.3	<p><b>Presoje posledic prosocialnega in proindividualnega vedenja s pojasnitvijo:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• spodbujanje doseganja boljših rezultatov (znanja, dejavnosti ...): tekmovanje spodbuja doseganje boljših rezultatov, saj poskušamo biti boljši od tekmeca (kdo bo boljši) ali tekmujeemo sami s seboj;</li> <li>• slabšanje medosebnih odnosov: odnosi se slabšajo, saj zaradi želje po lastni koristi lahko delujemo v škodo drugih (npr. nepoštena igra ali namerna poškodba tekmeca);</li> <li>• lastno nezadovoljstvo: zaradi pretiranega altruizma lahko delujemo celo v lastno škodo, s tem pa se pojavlja nezadovoljstvo (občutek izkoriščanja ...);</li> <li>• večja uspešnost več posameznikov: zaradi sodelovanja imamo vsi vpleteni več možnosti za uspeh, kot če bi delovali samostojno;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	
6. raven	4 presoje s pojasnitvami (vključeno proindividualno in prosocialno vedenje)	4
	3 presoje s pojasnitvami (vključeno proindividualno in prosocialno vedenje)	3
5. raven	2 presoji s pojasnitvami <b>ali</b> 3 presoje, 1 pojasnjena	2
	1 presoja s pojasnitvijo <b>ali</b> 2 presoji	1

## 4. naloga

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.1	<p><b>Navedbe in opisi Thurstonovih faktorjev:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• besedni faktor (besedno razumevanje): razumevanje besednih odnosov in vsebin;</li> <li>• faktor besednosti (tekoča raba besed): sposobnosti, povezane z obsegom besednega zaklada (besedna produktivnost in hitrost pri ravnanju z besednim gradivom);</li> <li>• številski (numerični) faktor: hitrost in točnost računskih informacij, ravnanje s števili in simboli, izvajanje enostavnih računskih operacij;</li> <li>• prostorski (spacialni) faktor ali prostorska predstavljalnost: razumevanje prostorskih odnosov, sposobnost prostorskega predstavljanja;</li> <li>• zaznavni (perceptivni) faktor: sposobnost hitrega in točnega zaznavanja, zaznavanje majhnih razlik v vzorcih;</li> <li>• spominski faktor: sposobnost pomnjenja oziroma usvajanja in ohranitve besednega in drugega gradiva;</li> <li>• faktor (abstraktnega, logičnega) sklepanja: sposobnost presojanja logičnih in miselnih odnosov, sklepanja in iskanja pravil, hitrega in učinkovitega odkrivanja novih odnosov med informacijami.</li> </ul> <p>OPOMBA: Ustrezni so tudi drugi opisi po presoji ocenjevalca. Če kandidat poimenuje faktor s črko (npr. W), se to upošteva kot pravilni odgovor.</p>	
2. raven	navedba 3 in opis 3 faktorjev	4
	navedba 3 in opis 2 faktorjev	3
1. raven	navedba 2 in opis 2 faktorjev <b>ali</b> navedba 3 in opis 1 faktorja	2
	navedba 2 in opis 1 faktorja <b>ali</b> navedba 3 faktorjev	1
4.2	<p><b>Ugotovitev Thurstonovih faktorjev iz besedila:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Psiholog je z nalogo pojasnjevanja pomena pregovorov preverjal <b>besedni faktor (besedno razumevanje)</b>.</li> <li>• Pri nalogi z logičnim nadaljevanjem zaporedja števil je psiholog preverjal <b>faktor (abstraktnega, logičnega) sklepanja</b>.</li> </ul> <p><b>Navedba poklicev in pojasnitev pomembnosti faktorjev, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>besedni faktor:</b> pesnik: lažje oblikuje metafore; filozof: lažje razume zapletene filozofske koncepte, ki so opisani z besedami ...;</li> <li>• <b>faktor sklepanja:</b> znanstvenik: lažje postavlja nove hipoteze na podlagi že znanih podatkov; kriminalist: pri razreševanju zločinov lažje sklepa o vzrokih in posledicah, motivih in dejanjih ...</li> </ul>	
4. raven	ugotovitev 2 faktorjev, navedba poklicev pri 2 faktorjih z 2 pojasnitvama	4
	ugotovitev 2 faktorjev, navedba poklicev pri 2 faktorjih z 1 pojasnitvijo	3
3. raven	ugotovitev 2 faktorjev, navedba poklicev pri 2 faktorjih <b>ali</b> ugotovitev 1 faktorja, navedba poklica pri 1 faktorju z 1 pojasnitvijo	2
	ugotovitev 2 faktorjev <b>ali</b> ugotovitev 1 faktorja, 1 navedba poklica za 1 faktor	1



Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4.3	<p><b>Pojasnitve prednosti uporabe merjenja inteligentnosti za namen izbire kandidatov za delovno mesto, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>tako preizkušamo sposobnosti kandidatov z veljavnimi, zanesljivimi in občutljivimi merami;</li> <li>inteligentnost je dober napovednik delovne uspešnosti;</li> <li>omogoča nam objektivno ugotavljanje sposobnosti;</li> <li>drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p><b>Pojasnitve pomanjkljivosti uporabe merjenja inteligentnosti za namen izbire kandidatov za delovno mesto, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>če se uporablja kot edini kriterij za izbiro za delovna mesta, na katerih so pomembne tudi druge sposobnosti in lastnosti;</li> <li>dosežki na testih inteligentnosti so odvisni tudi od motivacije, utrujenosti in drugih dejavnikov;</li> <li>včasih lahko bolje napovemo delovno uspešnost na delovnem mestu, za katero izbiramo kandidate, na podlagi delovne uspešnosti kandidatov na prejšnjih delovnih mestih;</li> <li>drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	
6. raven	2 presoji prednosti in 2 presoji pomanjkljivosti	4
	3 presoje (vključene prednosti in pomanjkljivosti)	3
5. raven	2 presoji	2
	1 presoja	1

## IZPITNA POLA 2

### A) Naloge izbirnega tipa

Naloga	Odgovor
1	D
2	B
3	B
4	A

Naloga	Odgovor
5	C
6	C
7	A
8	C

Naloga	Odgovor
9	A
10	C
11	C
12	A

Naloga	Odgovor
13	A
14	D

Za vsak odgovor 1 točka.

**Skupaj 14 točk**

**B) Strukturirani eseji****1. naloga**

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p><b>ZNANJE</b></p> <p><b>Poimenovanje duševnih procesov:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• čustveni procesi (čustva)</li> <li>• motivacijski procesi (motivacija)</li> <li>• spoznavni procesi (občutenje in zaznavanje, učenje in pomnjenje, mišljenje)</li> </ul> <p>OPOMBA: Kandidat lahko navaja skupine duševnih procesov, lahko pa tudi posamezne duševne procese.</p> <p><b>Opredelitev osebnosti:</b></p> <p>Je razmeroma trajna in edinstvena celota duševnih, vedenjskih in telesnih značilnosti posameznika; psihofizična celota, po kateri se posameznik razlikuje od drugih ljudi; ustaljeni načini posameznikovega doživljanja in vedenja ...</p> <p><b>Opredelitev vedenja:</b></p> <p>vse dejavnosti posameznika, ki jih lahko opazujemo/merimo/so vidne navzven.</p>	
2. raven	poimenovanje 3 duševnih procesov, opredelitvi osebnosti in vedenja	4
	poimenovanje 2 duševnih procesov, opredelitvi osebnosti in vedenja <b>ali</b> poimenovanje 3 duševnih procesov, opredelitev osebnosti <i>ali</i> vedenja	3
1. raven	poimenovanje 2 duševnih procesov, opredelitev osebnosti <i>ali</i> vedenja	2
	poimenovanje 2 duševnih procesov <b>ali</b> opredelitev osebnosti <b>ali</b> opredelitev vedenja	1
	<p><b>RAZUMEVANJE IN UPORABA</b></p> <p><b>Opredelitev raziskovalnega problema, npr.</b></p> <p>Pri proučevanju skupine 5-letnih otrok v vrtcu nas bo zanimalo, ali so otroci bolj <i>motivirani</i> za samostojno ali za skupno igro (<i>duševni proces</i>). Prav tako nas bo zanimalo, ali <i>ekstravertni</i> otroci raje izbirajo skupinske igre kot <i>introvertni</i> otroci (<i>osebnostna lastnost</i>). Proučevali bomo tudi kakovost govora pri skupinski igri (<i>vedenje</i>).</p> <p><b>Izbira metode opazovanja in pojasnitev izbire, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• motivacijo bomo proučevali z introspekcijo, <b>ker</b> nam o motivaciji lahko poroča le oseba, ki jo doživlja ...;</li> <li>• osebnostno lastnost bomo proučevali z introspekcijo, <b>ker</b> je osebnost notranje osebno doživljanje ...;</li> <li>• osebnostno lastnost bomo proučevali z ekstraspekcijo, <b>ker</b> otrok težko poroča o svoji osebnostni lastnosti, zato uporabimo ocene staršev, vzgojiteljic; <b>ker</b> se osebnost izraža tudi skozi vedenje ...;</li> <li>• kakovost govora bomo proučevali z ekstraspekcijo, <b>ker</b> lahko značilnosti govora opazuje zunanji opazovalec; je vedenje, ki je vidno navzven ...;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p>OPOMBA: Kandidat lahko izbere introspekcijo ali ekstraspekcijo, pomembna je njegova pojasnitev izbire.</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
4. raven	opredelitev raziskovalnega problema (3), izbira metode za vsak element (3) in pojasnitev izbire (3)	5
	opredelitev raziskovalnega problema (3), izbira metode za 2 elementa in oba pojasnjena	4
3. raven	opredelitev raziskovalnega problema (2), izbira metode za 2 elementa in 2 pojasnjena <b>ali</b> opredelitev raziskovalnega problema (3), izbira metode za 2 elementa in 1 pojasnjen	3
	opredelitev raziskovalnega problema (2), izbira metode za 1 element in 1 utemeljitev <b>ali</b> opredelitev raziskovalnega problema (2), izbira metode za 2 elementa <b>ali</b> opredelitev raziskovalnega problema (3), izbira metode za 1 element	2
	opredelitev raziskovalnega problema (2)	1
<p><b>SINTEZA IN VREDNOTENJE</b></p> <p><b>Utemeljitev, zakaj v psihologiji uporabljamo različne raziskovalne metode:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• kadar želimo proučevati vzročno-posledične odnose, uporabljamo eksperiment, ker le tako lahko nadzorujemo/izoliramo vpliv dejavnikov;</li> <li>• kadar želimo pojav le opisati in nas ne zanima vzročno-posledični odnos, uporabljamo neeksperimentalne (opisne) metode;</li> <li>• kadar bi bilo eksperimentalno raziskovanje neetično, raje uporabljamo opisne metode;</li> <li>• kadar raziskujemo duševne procese, načeloma uporabljamo introspekcijo, saj nam oseba najboljše pojasni, kaj se dogaja v njeni notranjosti;</li> <li>• kadar nas zanima vedenje ali zunanji videz, lahko uporabljamo ekstraspekcijo, saj so te značilnosti osebe vidne navzven;</li> <li>• ekstraspekcijo uporabljamo tudi pri posameznikih, ki ne zmorejo poročati o svojem notranjem doživljanju (npr. majhni otroci);</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p>OPOMBA: Utemeljitev se lahko nanašajo na eksperimentalne in neeksperimentalne (opisne) metode in/ali metodi opazovanja (introspekcijo, ekstraspekcijo).</p>		
6. raven	4 utemeljitve	4–5
	OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti utemeljitev.	
5. raven	3 utemeljitve	3
	2 utemeljitvi	2
	1 utemeljitev	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

## 2. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p><b>ZNANJE</b></p> <p><b>Poimenovanje smeri:</b> humanistična smer (humanistična psihologija)</p> <p><b>Značilnosti, ki jih v svojih teorijah poudarjajo (obravnavajo) predstavniki humanistične smeri v psihologiji:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• poudarjajo svobodo človeka (svobodno voljo) in njegovo zmožnost, da preseže okoljsko in gensko determiniranost;</li> <li>• obravnavajo motivacijo (potrebe in motive), ustvarjalnost, osebnost, osebnostno rast ...;</li> <li>• poudarjajo pomen subjektivnega doživljanja; brez poznavanja doživljanja ni mogoče razumeti vedenja (fenomenološki pristop);</li> <li>• namesto da bi jih zanimali samo izolirani duševni procesi, so usmerjeni v človeka kot celoto; poudarjajo, da so npr. občutki povezani z mislimi, naša čustva pa delujejo na naše telo in obratno (celosten pristop);</li> <li>• ukvarjajo se z značilnostmi, ki jih imajo le ljudje (in ne živali) (v nasprotju z behaviorizmom);</li> <li>• obravnavajo »zdravega« posameznika (v nasprotju s psihoanalizo);</li> <li>• drugi smiselni odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	
<b>2. raven</b>	navedena smer in opisane 4 v teorijah obravnavane značilnosti	4
	navedena smer in opisane 3 v teorijah obravnavane značilnosti	3
<b>1. raven</b>	navedena smer in opisani 2 v teorijah obravnavani značilnosti <b>ali</b> opisane 3 v teorijah obravnavane značilnosti	2
	navedena smer in opisana 1 v teorijah obravnavana značilnost <b>ali</b> opisani 2 v teorijah obravnavani značilnosti	1
	<p><b>RAZUMEVANJE IN UPORABA</b></p> <p><b>Razlaga pomena latinskega pregovora: »Najprej je treba živeti, nato šele filozofirati«:</b></p> <p>najprej morajo biti zadovoljene nižje potrebe (potrebe pomanjkanja), preden lahko zadovoljujemo višje potrebe (potrebe rasti); osnovne (nižje) potrebe (potrebe pomanjkanja) naše vedenje usmerjajo tako dolgo, dokler jih ne zadovoljimo, potem se lahko usmerimo k zadovoljevanju višjih potreb (potreb rasti; potreb, ki nam omogočajo osebnostno rast).</p> <p><b>Primeri iz življenja, ki potrjujejo pomen pregovora, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• dijak je lačen, malo pred glavno pavzo nestrpno pogleduje na uro, komaj čaka na malico in se ne vključuje več v reševanje matematičnega problema, ki ga je razredu zastavila profesorica;</li> <li>• skupina ljudi z užitkom posluša razlago vodiča v umetnostni galeriji. Nenadoma se začuti zmeren potres, ljudje bežijo proti izhodu, čeprav jih vodič poziva, naj bodo mirni, in nadaljuje razlago;</li> <li>• ljudje, ki živijo v zelo slabih življenjskih razmerah, nimajo dovolj pitne vode in hrane ter drugih dobrin za življenje, se ne zanimajo za izobraževanje, umetnost, kulturne dobrine.</li> </ul>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
<b>4. raven</b>	razlaga pomena pregovora in 3 primeri  OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti razlage pregovora in kakovosti primerov.	4–5
<b>3. raven</b>	razlaga pomena pregovora in 2 primera <b>ali</b> 3 primeri	3
	razlaga pomena pregovora in 1 primer <b>ali</b> 2 primera	2
	razlaga pomena pregovora <b>ali</b> 1 primer	1
	<p><b>SINTEZA IN VREDNOTENJE</b></p> <p><b>Presoje primerov, ko vrstni red v hierarhiji potreb po Maslowu ne velja, z utemeljitvami, npr.:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• manekenke se odpovedujejo osnovnim (fiziološkim) potrebam (potrebi po hrani): želijo imeti lepo (idealno) postavo, da bi se uveljavile v krutem svetu konkurence (da bi uspele v karieri); na prvo mesto postavijo potrebo po spoštovanju (ugledu), tudi estetske potrebe ...;</li> <li>• v taborišču so se ljudje odpovedovali najnižjim potrebam (potrebi po hrani, po tekočini, po počitku ...): preživeli so, ker so imeli pred sabo višje cilje, za katere so živeli (npr. mati se je žrtvovala za otroka, vse moči je usmerila v njegovo preživetje ...);</li> <li>• raziskovalci se odpovedo osnovnim (fiziološkim) potrebam (odpovedo se potrebi po spanju): posvečajo se kognitivnim ciljem, čas jim ne predstavlja omejitve; z raziskovanjem se samouresničujejo, razvijajo svoje potencialne ...;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p>OPOMBA: Presoja je ustrezna, če je navedena ena od nižjih potreb, ki ostaja v nekih okoliščinah nezadovoljena, kljub temu pa posamezniku uspe uresničiti višje potrebe.</p> <p>Utemeljitev je ustrezna, če kandidat argumentira uresničevanje višjih ciljev – npr. močno potrebo po uveljavljanju (manekenke).</p>	
<b>6. raven</b>	3 presoje s 3 utemeljitvami	5
	3 presoje z 2 utemeljitvama	4
<b>5. raven</b>	2 presoji z 2 utemeljitvama <b>ali</b> 3 presoje z 1 utemeljitvijo	3
	2 presoji z 1 utemeljitvijo <b>ali</b> 3 presoje	2
	1 presoja z utemeljitvijo <b>ali</b> 2 presoji	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

## 3. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p><b>ZNANJE</b></p> <p><b>Poimenovanje in opis področij strukture osebnosti:</b></p> <p><b>Temperament</b> zajema značilnosti čustvovanja in način vedenja.</p> <p><b>Značaj</b> je področje, ki zajema motivacijske, voljne in (etično)moralne značilnosti.</p> <p><b>Sposobnosti</b> so lastnosti, ki bistveno vplivajo na uspešnost pri reševanju različnih nalog in problemov; so potenciali za neko aktivnost, če odstranimo izkušnje (znanje) in motivacijo.</p> <p><b>Telesne značilnosti</b> zajemajo višino, telesno težo, značilnosti posameznih telesnih delov (npr. obliko nog, barvo oči in las, širino ramen itd.).</p>	
2. raven	poimenovana in opisana vsa 4 področja strukture osebnosti	4
	poimenovana 4, opisana 3 področja strukture osebnosti	3
1. raven	poimenovani in opisani 2 področji strukture osebnosti <b>ali</b>	2
	poimenovana 3, opisano 1 področje strukture osebnosti	
	poimenovano in opisano 1 področje strukture osebnosti <b>ali</b>	1
	poimenovana 3 področja strukture osebnosti	
	<p><b>RAZUMEVANJE IN UPORABA</b></p> <p><b>Ponazoritev (vedenja) osebe na družabni prireditvi s (po najmanj dvema) značilnostma na vsakem področju strukture osebnosti, npr.:</b></p> <p>Peter je visoke rasti, črnolas in modrook mlad moški (<b>telesne značilnosti</b>), ki rad zahaja na družabne prireditve. Prejšnjo soboto se je udeležil otvoritve prijateljeve slikarske razstave. Sicer je talentiran glasbenik, na prireditvi je na klavir zaigral nekaj skladb in navdušil navzoče. Peter je tudi zelo ustvarjalen, prijatelja je razveselil s prav posebnim darilom, ki ga je sam izdelal (<b>sposobnosti</b> – glasbeni talent, ustvarjalnost). Sicer je Peter družaben človek, na prireditvi je z lahkoto navezal stik z dekletom, ki mu je bilo všeč. Je tudi živahen mladenič, z nekaj dekleti je odplesal tango, poskočno polko in še nekaj plesov (<b>temperament</b>). Je tudi zelo redoljuben, na prireditev je prišel brezhibno urejen. Kot človek z dobrimi delovnimi navadami in pripravljenostjo pomagati je po končani prireditvi takoj organiziral ekipo, da so skupaj pomagali prijatelju pospraviti prireditveni prostor (<b>značaj</b>).</p> <p>OPOMBA: Primeri (vedenja) osebe so lahko predstavljeni tudi z negativnimi (nezaželenimi) značilnostmi.</p>	

Naloga	Navodila za točkovanje	Točke										
<b>4. raven</b>	ponazoritev 4 področij strukture, vsako s po 2 značilnostma	5										
	ponazoritev 3 področij strukture, vsako s po 2 značilnostma, <b>ali</b> ponazoritev 4 področij strukture, od tega 2 s po 2 značilnostma, 2 s po 1 značilnostjo  OPOMBA: Če področje osebnosti ni jasno razvidno (zapisano ob primeru), je odgovor ocenjen na nižji ravni.	4										
<b>3. raven</b>	ponazoritev 2 področij strukture, vsako s po 2 značilnostma, <b>ali</b> ponazoritev 3 področij strukture, od tega 1 s po 2 značilnostma, 2 s po 1 značilnostjo	3										
	ponazoritev 2 področij strukture, vsako s po 1 značilnostjo	2										
	ponazoritev 1 področja strukture z 2 značilnostma	1										
	<p><b>SINTEZA IN VREDNOTENJE</b> <b>Presoja vloge (vpliva) temeljnih dejavnikov razvoja pri oblikovanju posameznih področij strukture osebnosti z utemeljitvami, npr.:</b></p> <table border="1" data-bbox="344 884 1286 1422"> <thead> <tr> <th data-bbox="344 884 647 958">področja strukture</th> <th data-bbox="654 884 1286 958">Vloga temeljnih dejavnikov razvoja</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="344 967 647 1070"><b>telesne značilnosti</b></td> <td data-bbox="654 967 1286 1070">najbolj jih določa <b>dednost</b>, kar dokazujejo tudi velike telesne podobnosti med otroki in starši, med sorojenci, drugimi sorodniki ...</td> </tr> <tr> <td data-bbox="344 1079 647 1205"><b>temperament</b></td> <td data-bbox="654 1079 1286 1205">bolj ga določa <b>dednost</b>, saj imajo npr. enojajčni dvojčki, ki živijo v ločenih okoljih, precej podoben temperament; razlike v temperamentu so opazne že ob rojstvu ...</td> </tr> <tr> <td data-bbox="344 1214 647 1317"><b>značaj</b></td> <td data-bbox="654 1214 1286 1317">predvsem ga oblikujejo <b>dejavniki okolja</b>, saj moralna pravila in vrednote oblikujejo dejavniki socializacije ...</td> </tr> <tr> <td data-bbox="344 1326 647 1422"><b>sposobnosti</b></td> <td data-bbox="654 1326 1286 1422">večji vpliv ima <b>dednost</b>, raziskave dvojčkov so npr. pokazale visoke koeficiente hereditarnosti pri različnih sposobnostih ...</td> </tr> </tbody> </table> <p>OPOMBA: Utemeljitev se lahko ponavljajo. Če kandidat poleg najvplivnejšega dejavnika smiselno utemelji vpliv drugega dejavnika, tega ne štejemo kot napako.</p>	področja strukture	Vloga temeljnih dejavnikov razvoja	<b>telesne značilnosti</b>	najbolj jih določa <b>dednost</b> , kar dokazujejo tudi velike telesne podobnosti med otroki in starši, med sorojenci, drugimi sorodniki ...	<b>temperament</b>	bolj ga določa <b>dednost</b> , saj imajo npr. enojajčni dvojčki, ki živijo v ločenih okoljih, precej podoben temperament; razlike v temperamentu so opazne že ob rojstvu ...	<b>značaj</b>	predvsem ga oblikujejo <b>dejavniki okolja</b> , saj moralna pravila in vrednote oblikujejo dejavniki socializacije ...	<b>sposobnosti</b>	večji vpliv ima <b>dednost</b> , raziskave dvojčkov so npr. pokazale visoke koeficiente hereditarnosti pri različnih sposobnostih ...	
področja strukture	Vloga temeljnih dejavnikov razvoja											
<b>telesne značilnosti</b>	najbolj jih določa <b>dednost</b> , kar dokazujejo tudi velike telesne podobnosti med otroki in starši, med sorojenci, drugimi sorodniki ...											
<b>temperament</b>	bolj ga določa <b>dednost</b> , saj imajo npr. enojajčni dvojčki, ki živijo v ločenih okoljih, precej podoben temperament; razlike v temperamentu so opazne že ob rojstvu ...											
<b>značaj</b>	predvsem ga oblikujejo <b>dejavniki okolja</b> , saj moralna pravila in vrednote oblikujejo dejavniki socializacije ...											
<b>sposobnosti</b>	večji vpliv ima <b>dednost</b> , raziskave dvojčkov so npr. pokazale visoke koeficiente hereditarnosti pri različnih sposobnostih ...											
<b>6. raven</b>	presoja vloge dejavnikov za vsa 4 področja z utemeljitvami	5										
	presoja vloge dejavnikov za vsa 4 področja, 3 utemeljitve	4										
<b>5. raven</b>	presoja vloge dejavnikov za 3 področja z utemeljitvami <b>ali</b> presoja vloge dejavnikov za 4 področja, 2 utemeljitvi	3										
	presoja vloge dejavnikov za 2 področji z utemeljitvama <b>ali</b> presoja vloge dejavnikov za 3 področja, 1 utemeljitev	2										
	presoja vloge dejavnikov za 1 področje z utemeljitvijo <b>ali</b> presoja vloge dejavnikov za 2 področji (brez utemeljitev)	1										

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.

## 4. naloga

Raven	Navodila za točkovanje	Točke
	<p><b>ZNANJE</b></p> <p><b>Značilnosti obdobja mladostništva na socialnem (ali čustvenem) področju:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• pomembni postanejo odnosi z vrstniki,</li> <li>• odnosi z vrstniki so pri nekaterih pomembnejši kot odnosi s starši,</li> <li>• mladostniki se želijo osamosvojiti od staršev,</li> <li>• konflikti s starši,</li> <li>• vse bolj intimna (zaupna) prijateljstva,</li> <li>• vzpostavitev spolne intimnosti,</li> <li>• druženje v skupinah,</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p><b>Značilnosti obdobja odraslosti na socialnem (ali čustvenem) področju:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• vzpostavitev trajnih ljubezenskih razmerij, partnerstva,</li> <li>• manj prijateljev,</li> <li>• prijateljstva so globlja,</li> <li>• ustvarjanje družine,</li> <li>• usmerjenost v delo, poklicne dosežke,</li> <li>• prazno gnezdo,</li> <li>• pri nekaterih kriza srednjih let,</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul>	
<b>2. raven</b>	opis 3 značilnosti obdobja mladostništva in 2 značilnosti obdobja odraslosti	4
	opis 2 značilnosti obdobja mladostništva in 2 značilnosti obdobja odraslosti <b>ali</b> opis 3 značilnosti obdobja mladostništva in 1 značilnosti obdobja odraslosti	3
<b>1. raven</b>	opis 2 značilnosti obdobja mladostništva in 1 značilnosti obdobja odraslosti <b>ali</b> obratno	2
	opis 1 značilnosti obdobja mladostništva in 1 značilnosti obdobja odraslosti <b>ali</b> opis 2 značilnosti obdobja mladostništva <b>ali</b> opis 2 značilnosti obdobja odraslosti	1
	<p><b>RAZUMEVANJE IN UPORABA</b></p> <p><b>Primeri, iz katerih so razvidne razvojne značilnosti na socialnem (ali čustvenem) področju:</b></p> <p><b>Srednješolec (mladostništvo):</b> Bojan se je v srednješolskih letih rad družil s prijatelji. Pomembno mu je bilo, da ima veliko prijateljev, vendar tudi to, da jim lahko zaupa. Vsak konec tedna so hodili na zabave in včasih se je Bojan prepiral s starši, ko je prišel pozno domov, saj so ga prijatelji prepričali, naj še ostane. Imel je dekle, vendar še ni razmišljal o skupni prihodnosti z njo.</p> <p><b>Študent (zgodnja odraslost):</b> Bojana v času študija niso več toliko zanimale zabave s prijatelji, bil je usmerjen v razmišljanje o svoji bodoči karieri. Imel je dva res dobra prijatelja, s katerima je rad razglabljal o družbenih tematikah. Z dekletom se je preselil v skupno stanovanje in začel načrtovati družino.</p> <p><b>Srednja odraslost:</b> Bojan je starš dveh odraslih otrok. Zaposlen je v podjetju, kjer je vodja enote, in z veseljem vodi tim sodelavcev, s katerimi razvija nove izdelke. Že dolgo je poročen in v odnosu doživlja dolgočasje, zato se v prostem času veliko ukvarja s svojim hobijem.</p>	



Naloga	Navodila za točkovanje	Točke
<b>4. raven</b>	<p>3 ponazoritve; iz ponazoritev primerov so jasno razvidne razlike med obdobji na socialnem (čustvenem) področju</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti ponazoritev. Za oceno 5 točk so potrebne ponazoritve v posameznem obdobju na vsaj dveh področjih (npr. prijatelji in starši; delo in družina ...).</p>	4-5
<b>3. raven</b>	3 ponazoritve; iz ponazoritve 2 primerov ni jasno razvidna razlika na socialnem (čustvenem) področju	3
	2 ponazoritvi (za dve različni obdobji)	2
	1 ponazoritev	1
	<p><b>SINTEZA IN VREDNOTENJE</b></p> <p><b>Pojasnitve posledic psihosocialne krize v mladostništvu za medosebne odnose:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• ker mladostnik ne zaupa v svojo identiteto, ne razvija zaupljivega odnosa z drugimi;</li> <li>• identitetna zmeda ga lahko vodi v nesprejemljiva vedenja (npr. odvisnost od drog), kar povzroča konflikte z bližnjimi;</li> <li>• ker ne zaupa v svojo identiteto, je bolj občutljiv za kritike drugih in jih ostro zavrača;</li> <li>• ker ne razvija trdnega občutka jaza, je bolj podvržen konformnosti z vrstniki;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p><b>Pojasnitve posledic psihosocialne krize v odraslosti za medosebne odnose:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• zaradi strahu pred izgubo jaza posameznik ne razvija pristnih intimnih stikov;</li> <li>• pojavijo se občutja osamljenosti zaradi nezmožnosti predajanja v intimnem odnosu;</li> <li>• stagnacija v srednjih letih vzbuja občutek, da je posameznik drugim nepotreben;</li> <li>• stagnacija v srednjih letih lahko povzroči, da se posameznik pretirano usmeri nase in zanemarja bližnje;</li> <li>• drugi odgovori po presoji ocenjevalca.</li> </ul> <p>OPOMBA: Kandidatu ni treba poimenovati psihosocialne krize, mora pa iz pojasnitev biti razvidno, posledice katere psihosocialne krize pojasnjuje.</p>	
<b>6. raven</b>	<p>2 presoji posledic v mladostništvu in 2 presoji posledic v odraslosti</p> <p>OPOMBA: Ocena 4 ali 5 točk je odvisna od kakovosti presoj.</p>	4-5
<b>5. raven</b>	2 presoji posledic v mladostništvu in 1 presoja posledice v odraslosti <b>ali</b> obratno	3
	<p>1 presoja posledice v mladostništvu in 1 presoja posledice v odraslosti <b>ali</b></p> <p>2 presoji posledic v mladostništvu <b>ali</b></p> <p>2 presoji posledic v odraslosti</p>	2
	1 presoja	1

OPOMBA: Za celoten esej lahko kandidat dobi **1 dodatno točko** v skladu z merili v Predmetnem izpitnem katalogu 2018, str. 9.